

Het essentiële werk
van de
Theosofische Vereniging
Radha Burnier

Het essentiële werk
van de
Theosofische Vereniging

Radha Burnier

Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

Deze brochure bevat het artikel

The essential work of the Theosophical Society – Radha Burnier

© Nederlandse brochure TVN Amsterdam

Vijfde druk 2001

Zesde druk 2011

Zevende druk 2020

Vertaling Lies van Vledder

Opmaak Theo Mondij

Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

Tolstraat 154 - 1074 VM Amsterdam

telefoon 020 676 56 72

email info@theosofie.nl

website www.theosofie.nl

Een alomvattend werk

Het is gemakkelijker om te zeggen wat de Theosofische Vereniging niet is, dan wat ze wel is, want het karakter van de Vereniging is een samensmelting van een aantal verschillende elementen. Haar doel is een verheffing van de mens teweeg te brengen op alle niveaus – fysiek, cultureel, moreel, intellectueel en spiritueel – en haar werk heeft te maken met vele aspecten van het leven. Maar het werk van de Theosofische Vereniging is niet beperkt tot één bepaald aspect of niveau van menselijk bestaan en handelen.

De Theosofische Vereniging is bijvoorbeeld niet een filosofische vereniging in de gewone zin van het woord. Er is een diepe filosofie die we theosofie noemen en die, voor zover dat mogelijk is, naar voren wordt gebracht door middel van de literatuur die door de Vereniging wordt gepubliceerd; deze filosofie ligt aan de basis van haar werk. Maar die filosofie is niet bedoeld als een speculatieve of theoretische oefening. Er zijn overal in de wereld geleerde mensen die in staat zijn om subtiële metafysische problemen te bespreken of om geleerde lezingen te houden, maar die zich net zo gedragen als gewone mensen in het dagelijks leven. Als zich problemen voordoen, als bijvoorbeeld hun vrouw of zoon zouden sterven, dan zouden ze zich waarschijnlijk net zo onfilosofisch gedragen als alle andere mensen. Maar aan de basis van de Theosofische Vereniging ligt een filosofie die te maken heeft met de wezenlijke aard van mens en universum en die het mogelijk maakt om diepgaande veranderingen te weeg te brengen in de mens en de maatschappij.

De Theosofische Vereniging is evenmin een religieuze vereniging in de gewone zin van dat woord, alhoewel er een diep religieus aspect is aan het werk van de Vereniging. H.P. Blavatsky (HPB) zei dat theosofie niet één bepaalde godsdienst is, maar dat ze religie zelf is, omdat theosofie uitstijgt boven de beperkingen van louter traditie en geloof. In de Theosofische Vereniging vindt men geen kerk, priesters of heilige geschriften. Theosofie vormt ook niet – zoals conventionele religies zo dikwijls doen – een leer die alleen maar mensen van elkaar verwijdert. De Vereniging is alleen

godsdienstig in die zin dat haar werk te maken heeft met het verheffen van de menselijke geest tot het hoogste niveau.

Het eerste doel van de Vereniging is het vormen van een kern van de Universele Broederschap der mensheid zonder enig onderscheid. Sommigen denken dat dit betekent dat de leden van de Vereniging zich ervoor moeten inzetten om het leed van de wereld te verlichten door het verrichten van allerlei vormen van maatschappelijk werk. De Theosofische Vereniging is echter niet in die zin een maatschappelijke organisatie, alhoewel zij natuurlijk al het werk steunt dat gericht is op het welzijn van de mens.

Theosofen zijn noodzakelijkerwijze vrienden van al die bewegingen in de wereld, of die nu intellectueel van aard zijn of zuiver praktisch, die beogen het welzijn van de mensheid te bevorderen. Maar als theosofen kunnen we ons niet binden aan één van die bewegingen in het bijzonder. We kunnen dat natuurlijk doen als individu, maar als theosoof hebben we een grootser, belangrijker en moeilijker werk te doen. De taak van de theosoof is om het hart en het verstand van de mens te openen voor liefde en rechtvaardigheid, eigenschappen die in het bijzonder eigen zijn aan het mensenrijk. Als mensen eenmaal geleerd hebben om echt te denken en te voelen als menselijke wezens, dan zullen zij zich ook spontaan op waardig menselijke wijze gedragen.

Uit de brief aan de jaarlijkse conventie van Amerikaanse theosofen in 1888, HPB

We kunnen ook zeggen dat alhoewel levensvragen door de theosofie op een wetenschappelijke manier benaderd worden, dat wil zeggen op een rationele en op onderzoek gerichte manier, het toch geen wetenschappelijke vereniging is waar men zich slechts interesseert voor alles wat hoort bij de wereld van de zintuiglijke waarneming. Zo kunnen we ook zeggen dat, hoewel culturele ontwikkeling besloten ligt in de doeleinden van de Vereniging, deze niet gelijk gesteld kan worden aan organisaties die cultuur willen bevorderen.

Filosofie, godsdienst, wetenschap, filantropisch werk, cultuur, onderzoek – al deze elementen zijn een onderdeel van het werk van de Vereniging.

Zij moeten samensmelten op een evenwichtige manier, zonder dat één element benadrukt wordt en zonder dat men zich gaat concentreren op één specifiek gebied van menselijk bestaan. Dat evenwicht moet zodanig zijn dat het werk van de Vereniging al het wezenlijk goede van de mensheid tevoorschijn doet komen op alle gebieden. Als dit niet zo was, dan zou de Vereniging haar essentiële karakter verliezen.

Universaliteit

Het is belangrijk om te beseffen dat een universele benadering een kenmerk is van het werk van de Vereniging op elk niveau, of dit nu het werk is van een Loge, een Federatie, een Afdeling of van de Vereniging als geheel. De manier waarop de Vereniging georganiseerd is, maakt duidelijk dat het niet de bedoeling is om alleen maar te praten over de gedachte van broederschap, maar om een wereldwijde Vereniging te vormen van mensen die zich heel sterk verbonden voelen met elkaar en die leren om samen te werken voor het algemeen welzijn. Mannen en vrouwen in de hele wereld leven allen in uiteenlopende omstandigheden en deze zijn bepalend voor de manier waarop ze zich jegens anderen in allerlei omstandigheden gedragen. Daardoor verliezen ze heel gemakkelijk het centrale feit uit het oog, dat ze delen in een gezamenlijk lot, en dan ontstaan er spanningen en conflicten in hun onderlinge betrekkingen. Het contact met de Theosofische Vereniging moet de mensen helpen om te beseffen dat wanneer ze anderen leed berokkenen ze zichzelf leed berokkenen, en dat wanneer ze van anderen houden, ze dan bijdragen aan het geluk van de gehele wereld. De Vereniging moet een voorbeeld zijn van hoe de mensheid verbonden kan zijn door genegenheid en zorg voor elkaar. Om dit te kunnen bereiken, moet er overal waar leden zijn een sfeer zijn van universaliteit. Het werk van de Vereniging moet mensen helpen om hun oude gewoonten en gedachtenpatronen te laten vallen. De slechtste eigenschap van het denkvermogen is dat het delend werkt. Deze eigenschap ligt aan de basis van alle conflicten en van het leed waar de mensheid eeuwenlang onder gebukt is gegaan. Mensen zijn als het ware zo geprogrammeerd dat ze over zichzelf denken in termen van klasse, ras, natie, godsdienst, familie, positie, enzovoort. Daarom heeft een van de Mahatma's de mensheid weleens beschreven als 'arme, arme mensheid' en als 'de verweesde mensheid'.

Hij schreef:

Het doet me denken aan het aloude verhaal over de oorlog tussen het lichaam en zijn ledematen; ook hier zorgt elk lid van dit grote 'weeskind' – dat immers het contact met zijn vader en zijn moeder verloren heeft – alleen maar zelfzuchtig voor zichzelf. Voor het lichaam in zijn totaliteit wordt niet gezorgd, waardoor het gebukt gaat onder eindeloos leed, of de leden nu onderling strijd leveren of niet.

De verdeeldheid waarover we het gehad hebben, wordt geschapen door het denkvermogen. Alleen als het denkvermogen de gewoonte loslaat om te denken in termen van verschil in plaats van te proberen de eenheid van het leven te verwezenlijken, kan er een fundamentele verandering in de mensheid plaatsvinden en kunnen de onderlinge betrekkingen gebaseerd zijn op waarheid en goedheid. De overgang van oude denkpatronen waaraan het denkvermogen gewend is, naar de erkenning dat het leven in waarheid één en ondeelbaar is, is een radicale verandering. Het denkvermogen wordt dan verrijkt met eigenschappen van creativiteit en vitaliteit, en dit proces kan beschreven worden als regeneratie. Daarom werd in de beginperiode van de Vereniging de universele broederschap die het doel is van de Vereniging, omschreven als 'broederschap die regeneert'.

Regeneratie

Er zijn vele sporen waarlangs we gewend zijn te denken en zonder dat we ons dat realiseren valt het denkvermogen daar steeds weer in terug. Mensen herhalen onbewust ideeën en nemen gewoonten, vooroordelen en zelfs gevoelens van vijandschap over die om hen heen aanwezig zijn. Alle kwade dingen die in de atmosfeer van een bepaalde maatschappij hangen, worden onbewust opgenomen door iedereen die daar niet op let. Daarom heeft HPB er op gewezen dat iedereen die wijsheid zoekt zijn denkvermogen moet proberen vrij te maken van alle denkbeelden die in hem leven als gevolg van erfelijkheid, onderwijs, omgeving of die hij heeft overgenomen van anderen. Dit houdt in dat als gevolg van theosofische studie en inzicht het denkvermogen anders gericht wordt en dat het zich op natuurlijke wijze gaat richten op onderlinge betrokkenheid en handelen als eenheid.

Er zijn veel mensen die wel theoretisch willen accepteren dat er fysieke verschillen zijn tussen mensen; sommige mensen zijn lang en anderen klein, de ene heeft een zwarte huid, de andere een blanke of gele, enzovoort, maar deze verschillen zijn niet belangrijk, want we zijn allemaal mensen en we kennen allemaal dezelfde gevoelens van vreugde en verdriet, we zoeken allen naar geluk. Als we dit feit alleen maar theoretisch accepteren, dan vormt ons handelen in het dagelijks leven en de manier waarop we met anderen omgaan een schril contrast met de gedachte van eenheid. Als onze dagelijkse omgang met anderen bepaald wordt door een houding van verdeeldheid, dan betekent dit dat ons oude denkvermogen aan het werk is. Een regeneratieve broederschap kan alleen daar bestaan waar een diep gevoel heerst van niet-gescheiden zijn.

Regeneratie is de sleutel voor het werk van de Vereniging. Regeneratie bepaalt de aard van het werk, maakt duidelijk wat er gedaan moet worden en wat niet geschikt of bruikbaar is. Alle activiteiten van de Theosofische Vereniging moeten een richting hebben en die richting moet er een zijn van een innerlijke verandering naar eenheid, samenwerking en onderlinge genegenheid. In theosofische Loges en groepen wordt er dikwijls gestudeerd en gediscussieerd. Wat is het doel van deze studie? Studie kan een leuk

tijdverdrijf zijn of een intellectuele bezigheid. In dat geval is het vanuit het gezichtspunt van de theosofie een zinloze studie. Studie of discussie kan ook zo zijn dat deze het denkvermogen helpt alle vooroordelen te laten vallen, en in dat geval brengt studie een transformatie in het denkvermogen teweeg.

Richtlijnen voor het werk

In de drie doelstellingen van de Vereniging komt het woord *theosofie* niet voor. We kunnen ons dus afvragen welke plaats de theosofie inneemt in het bevorderen van de doelstellingen van de Vereniging. Theosofie is wijsheid en dat is totaal iets anders dan kennis; het is een soort weten dat zijn uitdrukking vindt in juist handelen. Handelen betekent niet alleen maar fysieke handeling, maar ook denken, voelen, eigenlijk iedere beweging van het bewustzijn van elk mens. En daarom is er geen verschil tussen het ontdekken van wijsheid en regeneratie van het eigen wezen van een mens. Van dit gezichtspunt uit kunnen we overwegen wat het fundamentele beginsel zou moeten zijn van waaruit het werk in de Theosofische Vereniging gedaan behoort te worden. Er zijn bepaalde richtlijnen voor dat werk. Uit wat we gezegd hebben is het duidelijk dat het werk een universeel karakter behoort te hebben. Het moet zo zijn dat iedereen, of hij nu uit het Westen of uit het Oosten komt, of hij een christen of een moslim is, blank of zwart, voelt dat hij welkom is en mee kan doen. De programma's moeten niet alleen maar voor een bepaalde groep aantrekkelijk zijn. Sommige mensen zeggen dat er een Wijsheidstraditie in het Westen is, en dat het daarom niet nodig is om ons tot het Oosten te wenden. Anderen zijn van mening dat in de gedachtenwereld van India alle lering aanwezig is en dat het daarom voldoende is om de *Oepanishaden* of de *Bhagavad Gita* te bestuderen. In dergelijke gevallen blijft de groep in zichzelf besloten en sluit zij anderen buiten. Dit is in strijd met het wezenlijke doel van de Vereniging.

We moeten niet vergeten dat iedere Loge, iedere Afdeling, iedere Federatie een vertegenwoordiging is van de Theosofische Vereniging als geheel. Daarom moeten zij alle essentiële kenmerken van de Vereniging omvatten met inbegrip van de universele benadering. Dit betekent echter niet dat we allerlei misleidende ideeën, allerlei vormen van bijgeloof of allerlei zinloze activiteiten moeten aanmoedigen of opnemen als deel van het werk van de Vereniging. Niet alles is theosofie. Er is een heleboel waardeloze rommel die voor godsdienstige lering doorgaat. Er zijn tal van nep-goeroe's omdat

er een winstgevende markt is. Dat alles is geen theosofie. Toch omvat theosofie alles; er behoort universaliteit te zijn en tegelijkertijd onderscheidingsvermogen. De Vereniging mag niet een samenraapsel worden van elke soort cultus, filosofie of activiteit. We moeten onderscheidingsvermogen gebruiken om erachter te komen wat die nieuwe hoedanigheid van denkvermogen, waarover we gesproken hebben, tot stand kan brengen.

Dat de Theosofische Vereniging als haar tweede doeleinde onder meer de vergelijkende studie van godsdiensten wil bevorderen, wil niet zeggen dat alle religieuze stromingen even waardevol zouden zijn. Sommige Loges zeggen dat universeel zijn betekent dat alle religies en alle leringen even goed zijn. Dit is niet waar, omdat er in alle godsdiensten bijgeloof is of zelfs uitgesproken ongewenste elementen zijn. Er zijn Loges die mensen uitnodigen uit verschillende godsdiensten om vanuit hun eng-dogmatische gezichtspunten te spreken. Helpt dit in het werk van de Vereniging? Deze Loges voelen zich voldaan omdat iedere godsdienst gelijk behandeld wordt, maar dit is een onjuiste kijk op het werk van de Theosofische Vereniging. Het is goed om datgene van de godsdiensten wat waardevol is te waarderen; het is ook nodig onderscheid te maken en alleen datgene naar voren te brengen wat de mensen zal helpen om wijzer te worden, minder zelfzuchtig en meer vervuld van liefde. De logeprogramma's moeten daarom zo zijn dat ieder die naar de bijeenkomsten komt de gelegenheid geboden wordt om te komen tot nieuwe inzichten aangaande de mens en zijn betrekking tot al wat bestaat. Het is belangrijk deze universaliteit te behouden en alles wat hiertegen ingaat buiten de Vereniging te houden. Een spreker wiens behandeling van een onderwerp in tegenspraak is met deze universaliteit is zeker geen geschikte spreker voor de Theosofische Vereniging.

Een nieuw inzicht

Een ander belangrijk punt komt voort uit het feit dat ieder mens alleen de waarheid voor zichzelf kan begrijpen. Een ander kan nooit zijn ervaring van schoonheid aan iemand doorgeven, bijvoorbeeld als hij getroffen is door de schoonheid van een zonsondergang. Zijn beschrijving daarvan kan alleen maar vaag iets aanduiden. Het herhalen van de ideeën van een ander of het overnemen van iemands religieuze inzichten staat niet gelijk aan het eigen innerlijk weten of ervaren hebben. Ervaren doet iemand door middel van zijn eigen bewustzijn. Er zijn bepaalde dingen die iemand niet voor een ander kan doen. Als je ziek bent en een medicijn moet innemen, zal het niet helpen als iemand anders het medicijn in jouw plaats inneemt. Je moet het zelf innemen. Net zo kan iemand niet de diepere waarheden aan een ander doorgeven. Men moet aan zijn eigen karakter werken en zichzelf voorbereiden opdat men ontvankelijk wordt voor de diepere Waarheid. Alleen als het bewustzijn puur, zuiver en gevoelig is en geschikt om te werken op een dieper, verfijnder niveau, kan de mens echt de waarheden van het leven leren kennen. Ieder mens moet zijn bewustzijn dus zuiver maken en voorbereiden om het licht te kunnen ontvangen. Zuiverheid betekent dat men niet op het eigen ik gericht is maar op het AI. Daarom zegt HPB: 'Ethiek is de ziel van theosofie'. Een denkvermogen dat niet zuiver is kan heel knap zijn en een goede uiteenzetting geven van ideeën, maar dat is dan ook alles.

Het zich voorbereiden is dus een belangrijk aspect van het theosofisch werk. Het is belangrijk, want wanneer iemand de waarheid diep in zichzelf leert kennen, verandert alles in zijn leven en dan is hij ook in staat veranderingen in zijn omgeving tot stand te brengen. Er is in het leven veel te zien en veel te leren. Het belangrijkste van alles is om de betekenis van het leven in te zien en te begrijpen hoe alle wezens werkelijk met elkaar verbonden zijn. Iemand die in staat is de ware betekenis van de dingen te zien, is niet meer in staat die dingen te beschadigen of te vernietigen. Iemand die ziet hoe mooi een bloem is – de schoonheid van iets zien is een manier om de betekenis van iets te leren zien – zorgt voor de bloem en

behandelt haar voorzichtig, omdat hij zich op een diep niveau met die bloem verbonden weet, maar iemand die de schoonheid, de pracht en de betekenis er niet van ziet, gooit de bloem weg. Iemand die de diepe betekenis van het leven kent, is niet in staat kwaad te doen of te vernietigen. Diegenen die de Waarheid gezien hebben zijn liefdevolle, meelevende mensen. Het probleem van de gewone mens is dat hij er niet op voorbereid is om de ware betekenis van de dingen te zien. De meeste mensen kennen een speciale waarde toe aan iemand of iets en vervolgens raken ze daaraan gehecht. Ze zijn zich niet echt bewust van hun ware, wezenlijke aard. Een dergelijke gehechtheid komt voort uit het verlangen om op de een of andere manier te profiteren van die persoon of dat ding. Wanneer het denkvermogen gevoelig en helder is, dus wanneer het echt in staat is om te zien en te ervaren, dan ziet het in alle dingen van het leven hun betekenis, want alles wat leeft heeft een bedoeling. Het denkvermogen moet dus leren om tot inzicht te komen en zulk inzicht moet van binnenuit komen.

Daarom is het zo dat elke activiteit, elk programma of elke vorm van onderricht waarbij niet de nadruk gelegd wordt op de noodzaak van het zuiveren van de mens zelf en van het komen tot waar inzicht, maar daarentegen wel eenvormigheid, dogmatisme, blinde gehoorzaamheid en afhankelijkheid aanmoedigt, niet in overeenstemming is met de geest van de Theosofische Vereniging. Geen van onze activiteiten moet als resultaat hebben dat we ons denkvermogen afsluiten en anderen voor ons laten denken en laten vertellen wat de waarheid is. Er is een officiële verklaring van de Vereniging die zegt dat noch HPB noch iemand anders in de Vereniging een autoriteit is wiens woorden door de leden aanvaard moeten worden als de ene waarheid. Het is niet zo dat wat iemand zegt door de leden als waarheid aangenomen moet worden. Wat sommige mensen gezegd hebben kan van grote waarde zijn, maar alle literatuur van de Theosofische Vereniging wordt aangeboden om overdacht te worden zonder dat ze door wie dan ook kan worden opgelegd. Alles wat gezegd wordt moet onderzocht worden en begrepen worden tegen de achtergrond van de omstandigheden en problemen van iemands eigen leven. Als dan blijkt dat datgene wat gezegd is de moeite waard is en waar is, dan krijgt

het een andere en diepere betekenis. Daarom is het van wezenlijk belang om in al het theosofische werk een geest van vrij onderzoek te behouden, om over alles diep na te denken, alles te benaderen met een open denkvermogen en altijd bereid te zijn om zelf verantwoordelijkheid te nemen.

Anonimiteit

Al het werk in de Vereniging moet gedaan worden in een geest van anonimiteit, zonder enig verlangen zelf belangrijk te zijn. We willen in de Vereniging geen persoonlijkheden kweken die wij verantwoordelijk laten zijn voor onze eigen ontwikkeling en groei. Iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen daden. We kunnen de aard van een denkvermogen dat niet geregenereerd is samenvatten in het woord *egoïsme*. Het wezen van onwetendheid is het gevoel dat men zich belangrijk voelt en ik-gericht is. Dit komt op verschillende manieren naar voren, niet alleen doordat men agressief is en vooroordelen heeft, maar ook in de vorm van zelfvoldaanheid en eigenbelang. Zelfs als het in heel geringe mate en als het ware diep verstopt aanwezig is, dan kan het elk moment tevoorschijn komen en vernielingen aanrichten. Het verlangen bekend te staan als iemand die veel kan, als een goeroe, een bekwaam spreker of leider, enzovoort, is alleen maar egoïsme. Het is egoïsme en het is vernietigend voor het ware werk van de Vereniging. Daarom moet er in onze Vereniging nooit ruimte gelaten worden voor egoïsme in welke vorm dan ook. Om de doeleinden van de Vereniging te verwezenlijken is het van wezenlijk belang dat we werken in een geest van zelfopoffering en altruïsme.

Verantwoordelijkheid

Als dat wat essentieel is in het werk van de Vereniging niet gehandhaafd blijft, dan heeft het ook niet de minste zin om propaganda te maken voor ons werk. Maar als het werk gedaan wordt met de juiste inzet en met de juiste bedoeling, dan kan men passende middelen gebruiken om het werk onder de aandacht te brengen. Daarom is het heel erg belangrijk om het ware karakter van de Vereniging te begrijpen. Niet wát we doen maakt het werk van de Vereniging tot theosofisch werk, het gaat erom of we het werk doen met de juiste inzet en in een geest van onzelfzuchtigheid. Als wij ons op die wijze inzetten voor het werk van de Vereniging, dan wordt het werk doordrongen van een geestelijke energie en die beïnvloedt andere mensen en draagt bij aan een transformatie van de wereld. Dus moeten de leden van de Theosofische Vereniging mensen zijn die werken aan de bevrijding van het denkvermogen en die helemaal leven in een geest van samenwerking en genegenheid. In India bestaan tempels met duizend pilaren. Elke pilaar is belangrijk omdat die een deel van het gewicht draagt. Zo moet de Theosofische Vereniging zijn, als een tempel die gedragen wordt door duizenden pilaren, waarbij elk lid deelt in de totale verantwoordelijkheid voor het geheel.

Deze brochure is een uitgave van de
Theosofische Vereniging in Nederland